

یادداشت‌هایی در زمینه مسائل

اقتصادی و اجتماعی ربع قرن

اخیر

(۶)

در ۹ مهر کلنل پای بوس کارمند سفارت انگلیس راجع به این لایحه سخنرانی نمود که خلاصه آن نقل می‌شود: تصمیم دولت ایران دار به صدور سیصد میلیون ریال اسکناس اضافه بار دیگر وسیله بدست محترکین و نفع پرستان داده است که بر قیمت‌ها بیفزایند. این اشخاص می‌گویند هر قدر بمیزان اسکناس افزوده شود بهای اجناس را باید بالاتر برد، در مقابل پولی که دولت ایران به ریال در اختیار متفقین می‌گذارد فوراً لیره انگلیس یا دلار آمریکا می‌دریافت می‌دارد. ایران بدون این لیره و دلارها نمی‌تواند اجناس مورد احتیاج مردم را خریده وارد کشور کند. با اقدامات مؤثر و قاطع باید با تورم مبارزه کرد. در اثر وضع مالیات‌های سنگین می‌توان پول‌از جیب آنهاستیکه استفاده و نفع زیاد تری برده‌اند بیرون کشید. در عین حال باید نظارت شود. محترکین را باید سخت مجازات کرد. در عین حال باید کالاهای اساسی و مورد احتیاج مردم زاجیره بندی

سناتور حسین دها

و به بهای عادلانه در دست‌رسان قرار داد. لکن افکار عمومی بشدت با این سخنرانی و نظیر آن مخالف بود. آنچه در افواه انتشار داشت این بود که متفقین خوار و بار و مایحتاج عمومی را برای رفع نیاز مندیهای قشون خود از دهات می‌خرند یا مصادره می‌نمایند. چنانچه محترکی هم وجود داشته باشد.

برای آنها خوار و بار جمع آوری می‌نماید البته خود این افراد خداشناس هم سود کلانی به جیب می‌زنند. لیره و دلار نیز چنانچه آزاد گذاشته میشد بموجب قانون عرضه و تقاضا نرخ آن پائین می‌آمد و بالتبئجه ریال تنزل پیدا نمی‌کرد.

اول مهرماه اداره کل خوار و بار به وزارت تبدیل و آقای متمم السلطنه فرخ به وزارت خوار و بار منصوب گردید. ۹ مهر آقای شریدن مستشار امریکائی که از طرف دولت ایران استخدام شده بود در وزارت

خواروبار مشغول کار گردید .
مقررات جدید و تعیین بهای خرید و فروش
گندم : دولت تصمیم گرفت که راجع بخرید
و فروش گندم مقررات ذیل را بموقع اجرا
بگذارد :

۱ - وزارت خواروبار برای دو تن
گندم از محصول سال ۱۳۳۱ که در تهران
بانبار دولت تحویل شده یا تحویل خواهد
شد ۵۰۰ ریال خواهد پرداخت .

۲ - در استان غربی آذربایجان و شهرستان
های کرمانشاهان و کردستان ، اصفهان ، شیراز
۳۵۰ ریال پرداخت خواهد شد و در سایر
استانها واحد قیمت سیصد ریال برای هر تن
خواهد بود . ولی در این استانها وزارت
خواروبار این حق را برای خود نگاه می-
دارد که واحد قیمت را به تناسب وضعیت
حمل پائین آورد و قیمت هر محلی بلافاصله
اعلام خواهد گردید .

در مورد مالکین که تمهیدات امسال
خود را تا کنون انجام داده یا در شرف انجام
دادن هستند نسبت به آنچه تحویل داده یا
خواهد داد قیمت جدید پرداخت خواهد شد .
مازاد مقدمات مالکین و مازاد مصرف رعایا
نیز بهمین قیمت خریداری خواهد شد .

مالکین موظف هستند تمهیدات خود
را به نزدیکترین مرکز حمل که دولت معین
کرده و اتومبیل رو می باشد حمل نمایند .
لایحه نشر ۲۰۰۰ میلیون ریال اسکناس
آقای مهدب الدوله (باقر کاظمی) وزیر
دارائی در موقع تقدیم لایحه به مجلس اظهار
داشت : و خاطر نمایندگان از اثرات جنگ

کنونی در کشور ایران و بخصوص مسئله
خواروبار و احتیاجات عمومی که تأمین
آن مستلزم فراهم نمودن وسائل و اتخاذ
تصمیمات سریع می باشد کاملاً مستحضر است
جهت تأمین این منظور و همچنین برای
تأمین معاملات خارجی که انجام آن تمهید
شده ماده واحده زیر را تقدیم می نماید .
بوسیله تصویب این ماده که هزار میلیون
ریال به اختیار دولت گذارده خواهد شد
میزان اسکناس منتشره که ممکن بود در وضع
عادی کافی باشد ، وضع غیر عادی دولت را
دچار مشکلات روز افزون نموده بهیچ وجه
کافی نمی باشد . ضمناً لازم می داند بهر مرتبه
برساند که انتشار مبلغ اسکناس تازه بدلائل
زیر از هیچ جهت موجب نگرانی نخواهد
بود :

۱ - بهای يك اونس طلا (۳۰ گرام)
و کسری) بر اساس قانون ۱۲۲۲ و ۱۳۱۰
مبلغ ۴۲۴ ریال و کسری است و به نرخ
بورس های بین المللی ۱۰۹۲ ریال و کسری
و به نرخ متوسط بازار ایران در حدود
۲۶۰۰ ریال می باشد . به این ترتیب طلائی
که امروز بانک ملی ایران برای پشتوانه
اسکناس در اختیار خود دارد و چند برابر
بیشتر از آن است که قانون برای آن
تعیین کرده است .

۲ - در مقابل اسکناسهایی که موقتاً
علاوه بر احتیاجات عادی جهت معاملات
خارجی بجزیران گذاشته می شود تا حد امکان
خواروبار و اجناس مورد احتیاج کشور
وارد می شود چهل درصد از بقیه طلا دریافت

خواهد شد و شصت درصد هم ارز موجود خواهد بود. بدیهی است اجناس وارد فملا طلا و ارز هم پس از برگشت اوضاع دنیا به حال عادی به ریال تبدیل خواهد گردید و باین طریق اسکناسهایی که اکنون برای احتیاجات فوق العاده به جریان گذارده می شود دوباره باینک ملی برگشته و از جریان خارج خواهد شد.

توضیح آن که مقدار طلائی که از محل چهل درصد موجودی لیره در آخر ژوئن ۱۹۴۲ (۹ تیر ۱۳۲۱) می باید طبق قرار داد دولت شاهنشاهی با دولت انگلستان به ایران فروخته شود علی الحساب بارزش دو میلیون لیره انگلیسی معین و تلگرافاً دستور معامله باندن داده شد.

راجع به معامله نقره هم مذاکرات فملا باین نتیجه رسیده که دولت هندوستان حاضر شده مقدار ۱۳۰ تن نقره بدولت شاهنشاهی بفروشد و با تحصیل اجازه قانون عنقریب وسائل ضرب پول نقره در ضرابخانه فراهم خواهد گردید.

۳- هر مبلغ اسکناسی که برای خرید مواد خوار و بار و احتیاجات عمومی مصرف می شود دوباره در نتیجه فروش تدریجی مواد مذکور باینک ملی برگشته و از جریان خارج خواهد شد.

ماده واحد: بانك ملی مجاز است از این تاریخ تا شهریور ۱۳۲۲ برای تهیه خوار و بار و احتیاجات عمومی و معاملات خارجی تا میزان دوهزار میلیون ریال دیگر اسکناس موقتاً و تدریجاً بجریان بگذارد. علاوه بر اینکه از حیث پشتوانه مشمول انون ۲۱ اسفند ۱۳۱۸ خواهد بود طلاهایی هم که دولت بتدریج خریداری و از خارج کشور یا تهران با اختیار بانك ملی خواهد

گذارد موقتاً بر پشتوانه اسکناسهای در جریان اضافه خواهد شد مقدار اسکناس که علاوه بر احتیاجات عادی کشور بجریان گذارده می شود پس از رفع احتیاج از محل فروش کالا و ارز مقدار طلائی که بموجب این قانون موقتاً پشتوانه قرار داده شده باید باینک ملی رد شود تا از جریان خارج نمایند.

این لایحه در بازار و بین طبقات مختلف عکس العمل مخالف و شدید داشت و از آبرو و حیثیت دولت مقدار زیاد کاست جرائد سر مقاله های خود را باین موضوع اختصاص داده حمایت بسیار سختی می نمودند و يك مرتبه در اثر نشر این لایحه های اجناس بالا رفت.

در مجلس گفته می شد که مدت بسیار کمی نیست که لایحه سه هزار میلیون ریالی از تصویب گذشته و حال مواجعه بالا لایحه جدید دوهزار میلیون ریالی می شویم. سال قبل همین موقع بود که لایحه اضافات مستخدمین را وزیر دارائی وقت باینک دست تسلیم مجلس نمود و با دست دیگر تصویب نامه با ضافه نرخ ارز و اضافه مالیاتهای غیر مستقیم را از تصویب دولت گذراند چنان نرخ اجناس و اجاره مستغلات بالا رفت که تا امروز این سیر تصاعدی بقوت خود باقی است.

عده بیشتری از نمایندگان مجلس فریاد می زدند اسکناسها به خزانه بر نمیگردند مذاکرات وزیر دارائی فقط عبارت پردازی است و با حقیقت وفق نمی دهد.

آقای امیر تیمور کلای می گفت وجود پشتوانه فلزی از پائین آمدن ارزش پول جلوگیری نمی کند، باید برای برگشت اسکناسها به خزانه دولت فکری نمود. بهر حال با مذاکرات زیاد قرار شد این لایحه

مردم مخفی گذاشته است.

بهر صورت انتشار اسکناس سبب خواهد شد که ثروت اشخاص به يك مشت کسافتد تبدیل شود که در نتیجه آن اجناس کمیاب شده و بهای آن بدون قصد احتکار بالا رفته و بحران شدید تر خواهد شد.

۳ - دولت قرارداد با متفقین را قبل از اطلاع با تصویب آن در مجلس بموقع اجرا گذارده بدیهی است این رویه برخلاف صریح قانون اساسی است بعقیده من این قرار داد برخلاف مصالح کشور است در صورتیکه متفقین می توانستند احتیاجات خود را به وسائل مختلف از طریق فروش و تحصیل پول ایران در بازار مرتفع سازند. فروش لیره باید آزاد و نرخ طبیعی ملی قانون عرضه و تقاضا باشد.

بعقیده من خطری که متوجه کشور ماشده بهیچوجه اجازه نمی دهد که بجای فکر امروزه فکر ذخیره طلا باشیم طلاوقتی مفید است که در دست افراد از معرض حوادث مصون باشد.

از طرف وزارت خوار و بار بیانییهائی راجع به وضع مقررات برای نانوایان و آگهی های لازم برای مالکین و اشخاصی که تعهد نداده بودند و یا به تعهدات خود عمل نکرده بودند منتشر گردید. وزیر خوار و بار ضمن مصاحبه خود گفت مهمترین وظیفه ماتعین مقدار مازاد محصول سال است یعنی باید بدانیم که تا خرمن سال آتی چه مقدار محصول داریم و چقدر باید گندم تهیه نماییم تا نیازمندیهای کشور برطرف شود.

(ادامه دارد)

در کمیسیونهای مربوطه بماند و فعلا لایحه دیگری برای تحصیل اجازه پانصد میلیون ریال با قید دو فوریت به مجلس تقدیم گردید تا چرخهای اقتصادی بکار آفتد و برای خرید گندم و تهیه خوار و بار دولت لنگه نماند. این لایحه با اکثریت تصویب شد. دکتر موسی جوان نماینده شورا، شرحی بمجلس تقدیم و از سمت نمایندگی استعفی شد. چون این نامه جنبه تاریخی دارد قسمتهای مهم آن درج می شود:

۱- اینجانب از زمان طرح پیمان عقیده داشتم که هرگاه مجلس در مقابل حوادث و پیش آمدها بطور منفی مقاومت نماید یعنی حق مسلمی که قانون اساسی برای اصلاح لوایح دولت یارد آنها به مجلس داده ادا می شود بخوبی می توانست از بحرانها و از تأثیر شوم حوادث جلوگیری نماید مجلس با تصویب قوانین از قبیل همان انتشار اسکناس و غیره به این حوادث صورت قانون داد. بنا بر این محسوس می بینم که هر گونه کوشش در این قسمت بلا اثر است.

۲- لایحه انتشار پانصد میلیون ریال اسکناس که امروز در مجلس بقید دو فوریت طرح شده گرچه ظاهراً برای تهیه خوار و بار است ولی چون تا کنون گفتار دولت کمتر با عمل مطابقت داشته تصویب آن را کمال بی احتیاطی می دانم. دولت فعلا به ده میلیون اکتفا کند و با آن لاقلیك صد خروار جنس تهیه نماید. معلوم نیست دولت در این ماه اخیر که سرخرمن و بهترین موقع برای جمع آوری جنس بوده است چه کرده؟ اگر موانع خارجی وجود داشته چرا در این مدت از نظر مجلس و